

1774, 2
17
DISSERTATIO INAUGURALIS

DE
PRIVILEGIO MEDICORVM
CREDITORVM IN CONCVRSV

QVAM
RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DOMINO
CAROLO AVGVSTO
DVCE SAXONIAE, IVLIACI, CLIVIAE MONTIVM,
ANGARIAE ET GVESTPHALIAE RELIQA
EX ILLVSTRIS IVRISCONSVLTORVM ORDINIS
DECRETO

P R A E S I D E
CAROLO FRIDER. WALCHIO

IVR. DOCT. AC PROF. PAND. DRD. SFR. DVVIS SAX. GOTHANI AC
ALTENBURG. A CONSILIIIS AVLICIS, CVRIAE PROVINC. COM.
SCAB. COLLEGII ET IVRISCONS. ORD. ASSES. SOC. LAT. IE-
NENSIS EPHORO ATQVE ALIARVM SOC. LITT. COLLEGA

PRO LICENTIA
SVMMOS IN IVRE HONORES CONSEQVENDI

DIE XXVIII. SEPT. CIO IO CCLXXIV.
PVBLICAE ERVDITORVM DISQVISITIONI SVBMITTIT

A V C T O R
DANIELIS HENR. HASENTIEN
LVRECENSIS.

LENAE
LITTERIS HELLERIANIS.

DISSERTATIO INVALENTIA

PRIVILEGIO MEDICORVM
CREDITORVM IN CONCURSU

RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPALI DOMINO

D O M I N O

CAROLO AVGVSTO

EX LEGIBUS IN REGNI FORMAM ORDINIS
D. 1740

1740

CAROLO FRIDERICO WACHSIO

AVGVSTO
AVGVSTO
AVGVSTO
AVGVSTO

AVGVSTO
AVGVSTO
AVGVSTO
AVGVSTO

AVGVSTO
AVGVSTO
AVGVSTO
AVGVSTO

AVGVSTO
AVGVSTO
AVGVSTO
AVGVSTO

AVGVSTO
AVGVSTO
AVGVSTO
AVGVSTO

LIBERAE S. R. I. CIVITATIS LVBECENSIS

SENATVI

SPLENDIDISSIMO

PERILLVSTREBVS, MAGNIFICIS,
IVRISCONSVLTISSIMIS, GENEROSISSIMIS,
PRVDENTISSIMIS, AMPLISSIMIS

DOMINIS

CONSVLIBVS

CANONICORVM ORDINI

PRAEPOSITO

SYNDICIS

SENATORIBVS

PROTONOTARIO

SECRETARIISQVE

PATRIAE PATRIBVS

BENIGNISSIMIS

MAECENATIBVS GENEROSO SANGVINE

^{ET}
MERITORVM GLORIA PRAECLARIS

DOMINIS ET PATRONIS

OBSEQVIOSE DEVENERANDIS

HANC DISSERTATIONEM INAUGURALEM

PIETATIS AC REVERENTIAE GRATIA

SUBMISSE OFFERT,

MVNTOREM NOMINVM

DANIEL HENRICVS HASENTIEN.

§. I.

De vario significato medici ex iure romano.

Erat iure romano antiquo tam lata vocis medicinae significatio, vt non solum sub illa comprehenderent romani curam morborum internorum sed et externorum, quam chirurgiam nominabant. *a*) Postea vero diuersa medicorum genera pro diuersitate morborum oriebantur, et quilibet singularem suae scientiae partem praecipue colebat, quia vnus hominis vitam ad plenam artis salutaris cognitionem vix sufficere existimabatur. *b*) Varios morbos speciales habuisse medicos, apud alios quoque antiquitatis populos testatur HERODOTVS *c*) his verbis: *Medicina apud eos hunc in modum est distributa, vt singulorum morborum sint*

A

me-

medici, non plurium. Itaque omnia reſerta ſunt medicis. Alii enim ſunt oculorum, alii capitis, alii dentium, alii alui partium, alii morborum occultorum. Conſuetudo haec ab aegyptiis ad graecos videtur tranſiſſe, a quibus eam acceperunt romani graecorum imitatores. Fuerunt itaque ab eo tempore medici ocularii, d) dentarii e) auricularii f) obſtrictrices g) ceterique. Quosdam quoque Clinicos dictos fuiſſe legimus, a graeca voce, κλινη lectum. h) Quae vero romanorum opinio, qua nimirum artem ſalutarem ſeparabant, effecit, vt qui vnā ſolum huius artis ſpeciem profitebantur, nominis medici digni tantum ſunt iudicati. Intelligi hoc poteſt ex verbis Martialis. i) Ita enim inquit :

*Totis, Galle, iubes tibi me ſeruire diebus,
et per Auentinum ter quaterque ire tuum.*

*Eximit aut reſcicit dentium Caſſellus aegrum,
infeſtos oculis vris Higyne pilos,
non ſecat ac tollit ſtillantem Fannius vnam,
vriſtia ſeruorum ſtigmatē debet Heros.*

enterocelarum fertur. Podalirius Hermes.

Qui ſanet ruptos dic mihi Galle quis eſt ?

Eo igitur tempore varios fuiſſe medicos eorumque numerum ſatis amplum fuiſſe, ex allatis facile poterit diiudicari.
Quor-

Quorsum et pertinet medicinae scientia Publ. Decimi
P. L. Erotis Merulae et Claudii. k)

a) Vid. Leg. l. §. 3. D. de extraord. cognit.

CONF. BRISONIVS de verborum significatione. Lib. XI. p. 810. et
in secl. iur. civil. antiquitatibus, Lib. II, Cap. IV. p. 89. seq.

LAVRENTII variae antiquitates eruditiorum. L. II. Diss. XXI.
p. 128.

PITISCI Comment. ad Sueton. in Vespas. c. 5. p. 951.

HVBERTI praelectiones ad tit. instit. de Lege Aquilia §. 3. p. 455
et ad tit. de extraord. cognit. §. 2. p. 730.

b) Chirurgorum mentionem facit Paulus in L. 18. §. 10. D. de instructo
vel instrumento legato his verbis: In instrumento medici esse, coll-
gria, emplastra, et caetera eius generis (nempe ferramenta et ap-
paratum omnem adfonscienda medicamenta.) Quam et memoriam
medicorum chirurgicorum seruarunt antiqui aevi tabulae, quales
illa est Celadi Antinoi, Drusi Medici et Chirurgi vid. PIGNORIUS de
seruis. p. 71. GRVTERI Inscript. Tom. I. p. 581. Inscr. I. apud
quem multi exstant lapides de his medicorum generibus. Grae-
ca altera T. Aelii Aesclepiadis Augusti Liberti in GRVTERI In-
script. T. I. p. 335. Inscr. I.

c) HERODOTVS Euterpe c. 84. edit. GRONOVII p. 120.

d) Vid. WESSELINGIVS in obs. de veterum medicis oculariis
Vol. III. actor. societ. lat. Jenens. p. 48. et in antiquis titulis de
medicis oculariis non infrequens fit mentio, cuius generis est
ille Q. Clodii et Q. L. Nigrü sicut ex REANESII Synagm.

Inscr. Cl. XI. Inscr. VIII. p. 611. illustris Celadiani apud PITISCVM in *leg. aur. rom.* T. III, P. II. Inscr. VI. nec non Q. COLII, Q. L. Nicomedis sex viri quem exhibet GRVTERVS Inscr. T. I. p. 410. Inscr. VIII. item Publ. Numitorii, P. L. Aflepiadis sex viri ibid. p. 443. Inscr. IV. Cn. Helvii, Cn. Lucii Jollae p. 634. Inscr. II. atque Silicii medici ab oculis p. 635. Inscr. III. aliorumque. Vid. SPON. *Miscellan. Erud. Antiq. Sect. X.* p. 143. MALVAS, *Marmor, Felsin.* Sect. V. c. I.

e) Vid. *L. I.* §. 3. *D. de extr. cognit. et SVETON. in Vespas. l. c.*

f) Vid. *L. cit. l. cit.* et MENAGIVS *amoenitates iuris ciuillis.* Cap. XXXV. p. 228.

g) Vid. *L. cit. §. 2. ex L. 9. pr. D. ad L. Aquil.* ANIANVS in *Interpr. Pauli recept. sent.* Lib. II. T. 24. §. 8. *Obstetrices,* inquit, *medicae ventrem iubentur inspicere.* Et in antiqui acui reliquiis saepius obstetrices medicae vocantur vid. SCHULTINGII *notae ad Anian.* l. c. p. 315.

PITISCI *Lexic. antiq. rom.* T. I. p. 175. BARTHOLINVS *de ritu puerperum,* p. 37.

h) Vid. PITISCVS *Libr. cit.* T. I. p. 470.

I. A. BOSII *de clinicis veteris ecclesiae.*

HORATIVS *Lib. I. Sat. I. p. 80. seqq.* qui officium eorum medicorum bene depingit, his verbis:

*At si condohit tentatum frigore corpus
Aut alius casus lecto te affixit: babes qui
Assideat, fomenta paret, medicam roget, ut te
Susciat ac reddat gnaris carisque propinquis.*

i)

- z) *Libr. XI epigr. 57. al. 50. p. 721. edit. Raderi.*
- h) Vid. REINES. *Libr. cit. Class. XI. Inscr. VII. p. 611.* qui et meminit Tib. Claudii Iul. medici, clinici et de P. D. Erotis Merulae vid. GRUTERVS T. I. p. 400. *Inscr. VII. a quo et Iuliae Quintianae feminae clinices fit mentio in Corp. inscript. T. I. p. 635. Inscr. X.*

§. II.

De statu medicorum tempore romano antiquo.

Permuli ex scriptoribus antiquis contendunt, Romanos per annos sexcentos medicis caruisse, a) donec primus auctor introductorque huius artis salutaris exstiteret, Archagatus scilicet, filius Lysaniae, qui ex Graecia urbem appulit, magnoque in honore ab initio fuit habitus; postea vero quum Romani viderent, igne illum ferroque vulnera curare, omnes fere contra eum grauius commouebantur. Sic multi referunt. Locus quoque apud PLINIVM b) inuenitur, vbi; Cassius Hemina, ait, Archagatham Peloponnensem Lysaniae filium, primum L. Aemilio et M. Livio Coss. ao. vrb. 535. Romam venisse, et iure Quiritium consequuto, tabernam in composito Acilii ob artem commodius ac publice exercendam emisse. Vulnerarium eum vocatum, mireque gratum ab initio eius fuisse aduentum tradunt; mox vero a saeuitia

secandi vrendique nomen hoc cum voce carnificis commutatum, omnemque artis salutaris cultorem despectui fuisse habitum vulgo creditur. Ast licet hoc contendant scriptores coeui, probari tamen non poterit, Romanos ad annos sexcentos omni caruisse medicina, illosque ante *Archagathi* aduentum in ea arte plane rudes, aut per reprobationem methodi ipsius curandi totam medicinam apud Romanos fuisse reprobam, c) sicut alii ex Catonis Censorii facto perhibent, qui quum videret, illius scilicet *Archagathi* curandi methodum forsitan ex necessitate adhibitam in vrendo secandoque consistentem, grauiter increpabat Romanos, improbabatque eorum crudelitatem, simul autem filium hortabatur, vt caueret sibi a medicis graecis, qui in Romanorum caedem conspirasse. d) At tamen illud solum de iure statui potest; *Archagathum*, et cum eo medicina ob saeuam curandi methodum, non tantum retinuisse honorem et applausum. e) Tandem non multo post *Aesclepiades Prusensis* aetate Pompeii ac Mithridatis Romae surrexit, honoremque debitum restituit arti salutari. f) Quum enim ipsius curandi methodum multum differret a modo *Archagathi*, et *Aesclepiades* vteretur medicina facili et suaui aegris nullum incommodum afferente, nimirum abstinentiam, fricationem corporis, ambulatio-nem, gestationes et balnea, hiece sane methodus maximam ipsi comparauit laudem atque auctoritatem. Fuit
ita-

itaque ille *Asclepiades* verus apud Romanos isque primus restaurator ac propagator artis salutaris, cuius honorem stabilivit, omniumque in se applausum concitavit. Solleritia huius in propaganda satis laudabiliterque quaesita, plures allieuit discipulos praeceptore haud indignos; quorum refero *Iulium Bassum*, *Petronium*, *Diodotum*, *Sextium Nigrum*, et celebrem *Antonium Musam*, exinde notandum, quia ope balnei frigidi, restituit sanitatem Imperatoris Augusti, eamque ob causam aurei annuli privilegium a principe est consequutus. g) Ex hoc tempore quidem putarunt, omnes medicos conditione servili laborasse. h) Alii mixtum fuisse genus medicorum existimant, ita, ut pro parte ingenui et libertini, pro parte vero servi fuerint. i) Quae vero ultima opinio de statu medicorum romanorum quia cum antiquitatibus romanis ut et legibus Romanorum quam maxime conveniat, tunc temporis nempe mixtum genus medicorum fuisse, probabile est; nec sum destitutus ratione. Argumenta enim *CASABONI*, k) quem secuti sunt *DRELINCOVRTIVS l)* et *cel. SPONIVS m)* caeterique, demonstrant, fuisse quidem apud Romanos servos medicos, minime tamen inde concludi posse, omnes medicos servilis fuisse conditionis, potius multo cum iure contendere poterit, magnum numerum medicorum ingenuorum honestissimae et originis et conditionis Romae habuisse domicilium. Postquam
enim

enim ars salutaris apud Aegyptios admodum exculta ad Graeciam fuit translata, nonnulli inter graecos exstiterunt viri, qui hancce artem ab Aegyptiis apprehensam ad Romanos deuoluebant, et primus illius artis promotor fuit supra allatus *Archagathus*. Cuius vero honos quum ob saeuam eius curandi methodum non longe durauit, *Asclepiades Prusensis* Romae honorem medicinae restituit, et quidem felicissimo cum successu, ita, vt non solum complures Romanorum familiae praestantiam vtilitatemque huius artis perspicerent, sed et seruos habiles incitarent, ad doctrinam salutarem si non vniuersam, tamen ad partem singularem incumbere. Quae fuit ratio, cur et ab eo tempore medicinae imbuti essent serui, ita vt ex post fere vnaeque familia praeter medicum graecum, haberet quoque seruum medicum. Qui vero medici serui Romanorum non medici *κατ' εζοχην* fuerunt, sed tales, quorum ars consistebat in notitia emplastra, ferramenta et reliqua conficiendi et comparandi. Haec dicta sufficiant ad statum medicorum iure romano antiquiori explorandum; vnusquisque ex eo satis perspiciet, florentissimis temporibus Romanorum vt et imperatorum duplex genus medicorum extitisse, quorum alterum ingenuum et honestissimae erat conditionis, alterum vero seruili laborabat macula, simulque vulgare plebeium, et quoad maximam partem rude atque illiteratum. Illud autem doctum bonisque artibus insti-

9

institutum, et graecae potissimum medicinae disciplinis
egregie imbutum. n)

- a) Vid. *BITISCI Lexicon* Tom. II. sub voce *medicus*.
H. LAMPE *diff. de privilegijs et iuribus singularibus medicorum*.
Sect. I. Cap. II. §. 22.
- b) *historia naturalis* L. 29.
- c) Patet id ex loco adducto *PLINII*, quem alii demonstrationis causa
allegant. Fertur ibi no. 535, iam venisse *Archagaibum* Romanum,
ex eoque fuit, iam ante annum sexcentimum Romae medicos
fuisse. Testatur et id *DIONYSIVS HALICARNASSENSIS* in
historia romana, dum contendit, anno 301. Romanos tempore
pestis calamitosae medicos habuisse, quanquam tunc temporis no-
titia medicinae Romanorum non uti ex post tempore *ASCLE-
PIADES* Prusensis fuit excelsa sed vilis, et in notitia absque expe-
rientia consistebat herbarum. Vid. *SPONII Recherches curieuses
d'antiquité Dissertation XXVII. ou il montre, qu'il n'est pas vrais
que ce fussent seulement des esclaves qui pratiquassent la medi-
cine à Rome, ni que les medecins en ayent jamais été bannis*.
p. 444. seqq.
- d) Vid. *SPONIUS* I. *memorato* et *DRELINCOVRTIVS* in *apologia
medica*, qui reprochant, falsum esse id, quod alii ex *Catonis Cen-
sorii* dictis medicos Romae expulsos fuisse perhibent.
- e) Vid. *PLINIUS* *loc. cit.* cap. I. et ex recentioribus *Iosephus CA-
RAFFA* de *gymnasio romano* cap. I. §. 3. p. 22.
- f) Vid. *PLINIUS* *libr. memorato* Libr. XXVI. cap. III. et *SPON*,
Libr. cit. loc. cit. alii. De vita *Asclepiadis* eiusque in artem me-
dicam

dicam meritis vid. COCCHI in *discurso primo sopra Asclepiade*,
post auctoris mortem ab eius filio RAIMUNDO COCCHI in lu-
cem publice emisso.

g) Vid. DIO CASSIVS. L. 53. p. 517. qui contendit Antonio
Mufae liberto hocce privilegium ab Augusto fuisse concessum.

h) Contenderunt id ROBERTELLVS, FERRETIVS multique alii.
Vid. LAURENTIVS *varias antiquitates eruditorum*. L. II. *Diff.*
21. p. 127. et L. V. p. 404.

DIMPSTER *Paral. ad Rosini antiq. rom.* L. II. cap. XVII. p. 166.

P. ZACCHIUS *Quaestiones medico legales* Libr. VI. tit. 3. Qu. II.
n. 24. p. 502.

MANVT. in *Comment. ad Cicero. Epist. ad famil.* L. 13. *Epist.* XX.
p. 132.

BOECKELMANN. in *med. rom. seruo* §. 7. p. 21. seq. §. 9. p. 26.
seqq. §. 16. 17. p. 46. et 50. seqq.

i) Vid. I. E. I. WALCHII *antiquitates medicae selectae* p. 24.

CASAVBONVS et BERNEGG. *ad Sueton. in Caes.* cap. IV.

XIPPING *antiqu. rom.* L. I. c. 1. p. 59.

FREHERR. *Parerg.* L. II. c. 16.

Conf. BRISON. *Libr. cit.* Libr. II. c. 1. p. 51.

k) in *not. ad Sueton. vit. Caes.* cap. III.

l) in *apologia medica.*

m) loco memorato. De quibus viris vid. cel. Iul. Carol. SCHLAEM-
GER. *historia litris de medicorum apud veteres romanos degenzium*
condicione. Helmstad. 1740. 4.

n)

n) Vid. modo allegatus celeb. WALCHIVS loco memorato et SPONIVS loc. cit. qui docte et rite ostenderunt, ingenuos medicos cum seruis concurrisse medicis, et opiniones aduersariorum refutarunt.

§. III.

Quo tempore ab ingenuis aut libertinis solis medicinam tractatam fuisse inquiritur.

De genere medicorum diuerso eorumque statu hucusque dictum fuit; nostrum iam erit inquirere in tempus, quando apud Romanos serui medici plane desierint. Hoc vero difficilis erit probationis, nec vti mihi videtur satis certum de eo poterit tempus determinari. Id quidem videmus, tempore *Iustiniani* non solum medicos seruos, sed ingenuos et libertinos fuisse repertos. Fluit illud partim ex eo, quia eo tempore medicorum seruorum mentionem fieri legimus, a) partim, quia non sicut antiquissimo tempore romanorum numerus medicorum satis amplus fuit, sed potius restrictus, ita vt qui omnibus priuilegiis medicorum frui vellet, (de quibus priuilegiis postea dicemus) demonstrare deberet se *intra numerum esse b)*. Ad hunc numerum soli medici *περιόευται*, i. e. *circulatores*, *circumforanei* de iure referebantur, c) sub quo nomine comprehendebantur medici honoratiores, qui de foro in forum et regionatim vna tamen vrbe circumibant,

sanitatem hominibus reddendi causa, non nundinatores (*dic*
Quackfalter ;) *d*) quo itaque apparet ad hoc genus me-
 dicorum qua talium non seruos electos fuisse, quia infi-
 mae erant conditionis et macula laborabant. Qui vero
 numerus medicorum qua talium ita erat determinatus, vt
 in minoribus ciuitatibus quinque admitterentur medici qua
 tales, in maioribus septem, et in maximis decem. *e*) Nec
 minus ea restrictio medicorum ad pauculos, in rationibus
 se fundat non leuioribus. **IUSTINIANVS** enim quum
 videret, magnum numerum medicorum reipublicae detri-
 mento esse, idque eo magis, quia eiusmodi ciues a munere
 onere et functione publica communi ac ciuili liberarentur ;
 restrinxit inde istum numerum, vt eo melius prospici pos-
 set saluti ciuitatis. Expresse enim in lege aliqua vbi de
 excusatione tutelae agit, tanquam priuilegium non-
 nullis concessum, non omnes medicos istud priuilegium
 habere declarat, sed solum tunc procedere id posse, si
 probet, se intra numerum esse, *f*) aut ex gratia Impera-
 toris hocce adquisiuisse priuilegium idque bene meritum. *g*)
 Quum itaque ex allatis patet, tempore iuris romani
 nouiori non solum libertinos et ingenuos medicos, sed et
 medicos seruos dedisse; nil certe poterit affirmari, quando
 plane deserint medici serui. Hoc vero certum est, sensim
 sensimque numerum decreuisse seruorum medicorum.

- 4) Vid. L. 1. §. 3. C. de comm. seru. manumisso,
- 5) Erat necessarium vt medici decreto ordinis fuissent probati et numero constituto adscripti, si ab omnibus muneribus liberi praedicarentur. vid. L. 6. §. 4. D. de excusat. et L. 5. L. 7. et 2. C. de Prof. ex Med.
- 6) Vid. L. 6. §. 1. D. de excusat. tutor.
- 7) Vid. I. HOFFII Comment. ad *inslit. ad §. 15. inslit. de excus. tutor.*
- 8) Vid. L. 6. §. 1. eod. et quod in vnaquaque ciuitate certus numerus erat definitus, vid. L. 6. §. 2. eod. Quemque numerum regulariter quis excedere non debebat, vid. L. 6. §. 3. eod. Conf. *Arnoldi VINNII* Comment. ad §. 15. *inslit. de excus. tutor. es Io. SCHNEIDEWIN.* Comment. ad eund. locum.
- 9) Vid. §. 15. *inslit. de excus. tutor.* et L. 6. §. 1. D. eod.
- 10) Vid. L. 6. §. valde. D. de excusat.

§. IV.

Quando medicis honorarium fuit constitutum, vt et atq[ue] quantitas honorarii possit probari ex legibus.

Ante *Iulii Caesaris* vt et *Augusti* tempora nullum sane ex historia constat exemplum idoneum quod probat, medicis pro cura aliquid fuisse solum, donec tempore *Iulii Caesaris Antonius Musa* discipulus *Aesclepiadis*, quum *Iulium Caesarem* ancipiti curauit morbo, 6250. aureorum in signum gratiae quotannis accipiebat. *Au-*

gusti vero tempore cumulabantur praemia medicorum, partim honore, partim immunitate ab omni functione publica, partim intuitu libertinorum iure gestandi annulum aureum. (vid. §. 2.) Quae vero Iulii Caesaris vt et Augusti de honorario et priuilegio medicorum constitutiones a Constantino quoque M. fuerunt retentae, ita vt cum priuilegio honorarium accipiendi, de die in diem creuerit honos atque opulentia medicorum. Vult enim *Constantinus* M., immo serio iubet, medicis salarium praestari et honorarium olim fere consuetum. a) Approbatur et id quoque Imperatorum *Vespasiani, Hadriani, Honorii* et *Theodosii* rescriptis; b) nec minus expresse a *Iustiniano* cauetur medicos honorarium deberi. c) Id itaque certum est, ex legibus romanis, medicis honorarium esse concessum, ast si nonnulli summam determinatam esse statuunt in seruis manumillis, errant, Qui id defendunt prouocant ad *Iustiniani* Constitutionem dum inquit: *Ne autem quantitas seruilis pretii sit incerta sed manifesta: sancimus serui pretium siue ancillae, si nulla arte sunt imbuti viginti solidis taxari: his videlicet, qui vsque ad decimum annum suae venerint aetatis, in decem tantummodo solidis ponendis, sin autem aliqua arte praediti sunt, exceptis Notariis et medicis, vsque ad triginta solidos pretium eorum redigi siue in masculis siue in feminis. Sin autem Notarius sit, siue masculus siue femina: Notarius quidem vsque ad quinquaginta, medicus autem*

autem usque ad sexaginta taxetur. Ex hac Constitutione sicuti et ex L. 3. C. com. de manumiss. quae cum illa omnino poterit comparari, illi, Iustinianum honorarium medicorum manumissorum determinasse perhibent, ast sine ratione sufficiente. Dum enim haec constitutiones Iustiniani accurately perpendimus animo, vlllo ne quidem modo de honorario medicorum aliquid constitutum esse apparet, quia ex illa lege tantum ratione deducitur, quod in venditione seruorum medicorum pretia fuerint maiora, quam in seruis nulla arte imbutis. Iustinianus his in legibus solum determinat pretium seruorum medicorum, ita vt in venditione medici, sit masculus, siue femina, taxationem statuatur. Non igitur video, quomodo nonnulli ex istis dictis, honorarium medicorum manumissorum determinare velint, d) nec etiam quomodo putare queant in his Legibus de honorario medicorum istorum sermonem esse, ita tamen vt non ad hodiernam eamque honorificam conditionem medicorum posset applicari. e) Quae qualis enim est conclusio Doctorum: Iustinianus pretium emendorum seruorum determinauit, ergo simul honorarium medicorum ordinauit? Itaque defendo, in his legibus minime quantitatem honorarii esse determinatam, adeoque has leges ad probandam quorundam Doctorum sententiam nil conferunt. Leges vero adesse, quibus aliqua ratione quantitatem honorarii medicorum licitam determinatam esse inuenimus, negari minime poterit. Existat enim lex VLPIANI f) in qua quantita-

tem

tem medicorum determinatam esse videmus, aut non ita, ut ad honorificam hodiernam medicorum maximeque gloriosam conditionem possit applicari. Si quid igitur medicorum statum concernente ex legibus Romanorum contendere possumus volumusque, in eo consistit, quod medicis honorarium debeat, et aequitati maxime conveniat, medicum pro cura praemium vel honorarium posse accipere. Ita enim omnes cum PLAVTO *g)* statuunt, *navatae operae praemium deponere*, et ipsae sacrae paginae sanciant, ut medico sostrum exsoluatur, *h)* quae quidem sacra lex quanquam de Chirurgo solum loquitur, ad medicum quoque Clinicum non inepte potest extendi. Hoc etiam adstipulant rationes politicae, dum si nullus haberetur medicorum honos, nullumque eis pro opera redderetur honorarium, negligeretur illa ars salutaris, quae tamen ad omnium, adeoque et reipublicae salutem, maxime est necessaria. Principis enim est, prospicere salutem subditorum atque felicitatem, taliaque adhibere remedia, quae scopum reipublicae efficiunt. *i)*

g) L. I. C. Theod. de Prof. et med. et GOTTFREDDI Comment. in hunc Codicem ad locum memoratum pag. 30.

h) L. ratio acquisitionis C. Theod. eod. et L. vlt. in fine D. de muneribus et honoribus.

Conf. Aegidii MENAGII iur. civil. amoen. cap. XXXV.

i) Vid. L. 6. C. de Prof. et med.

#) Vid. SPÆCKHAN. in *Qu. Iur. Cens. I. Qu.* 27. qui has exposnit leges, et ex iis quantitatem honorarii medici derivare studet.

e) Vid. imprimis LAMPE in *diff. cit.* Sect. II. §. 37.

f) L. 1. §. 12. D. de *extr. cognit.*

Vid. et L. vlt D. de *his qui effud. vel. deiecer.* et §. 1. *instit. de oblig. quae quasi ex delicto.*

g) in *Rud. A. V.* l. c. 3.

h) *Exod.* XXI. 19.

i) Vid. SPÆCKHAN. *Libr. cit. Cens. I. Qu.* 33. *scd.*

TIRAQUELL. de *nobil.* c. 31. N. 366. seqq. 385. seq. et 404.

P. ZACCHIAS *Qu. med. legales* L. VI. T. I. Qu. 8. N. 2. et T. III. Qu. 2. N. 19. et 26.

GOLDAST. in *parad. de hon. med.* §. 5. et 28.

WALTHER. de *statu iur. et privil. Doctor.* c. 18. §. 139. *Qu.* 99. p. 70. alii.

S. V.

Honorarium modicum exigere possunt medici.

Quaquam §. praecedenti concessum sit, summam honorarii medicorum in legibus ita determinatam non esse, vt ad nostra tempora possit applicari; ne quis tamen credat velim, medicum ultra modum honorarium exaggruari posse. Est sane et ipsi modus in iure praescriptus, et sicut omne immodicum quaesitum in iure

C

pro

prohibetur, ita quoque medicus pro cura aegrotorum
 nimiam haud postulare potest satisfactionem. Vetus enim
 proverbium VLPiani *a)* *στε παντα, στε παντοτε, στε*
παρα παντων i. e. neque omnia, neque quouis tempore,
 neque ab omnibus, et ad medicum potest applicari. Val-
 de quidem liberale esset, a nemine accipere laborum in
 arte salutari praemia, attamen contra locorum consuetu-
 dinem modum excedere avarissimum vilissimum est at-
 que iniustissimum. Non vituparat ibi VLPianus licitam
 ac iustam quantitatem, quum iustissimum immo et rei-
 publice sit conueniens, medico soluere honorarium pro
 cura. Quod et VLPianus alio loco corroborat, *b)*
 ait nimirum: *peti poterit vsque ad probabilem quantitatem.*
 Quae VLPiani constitutio et nostris temporibus in mul-
 tis et fere omnibus foris approbatur, et expressis passim
 confirmatur statutis ac legibus prouincialibus. Sic enim
 Gröningae *c)* expresse cautum est, ne medici modum ex-
 cedant honorarii his verbis: *um ein billigs getreulich dienen,*
et postea niemand über die Gebühr und Billigkeit überneh-
men, quae verba satis superque indicant, intuitu exactio-
 nis honorarii medici ad aequitatem recurrere debere. Probant
 et haec postea leges Borussiae *d)* quae praecipue sumtibus
 itinerum ad aegrotum susceptorum aliquid detrahunt *e)* et
 multa alia iura, quae iam silentio praetereo. Attamen ne quis
 ex istis VLPiani verbis: modicum solum quantitatem po-
 stu-

fulare posse, inferat, nullo in casu medicum posse ultra modum in lege constitutum honorarium accipere. Haec sane lex eo in casu restringitur, si ex mera liberalitate aut donationis gratia sanitate restituta praestitum sit honorarium. Tunc enim honorarium accipere potest medicus, licitam quantum et probabilem quantitatem excedens, id quod *Iustinianus* his probat verbis: *Quos etiam ea patimur accipere, quae sani offerunt pro obsequiis, non ea quae periclitantes pro salute promittunt.* f) Reprobat ibi *Iustinianus* omnem conventionem aegroti cum medico, aut conventionem sanati de honorario praestando non reprobat, licet excedat modum ordinarium. Quod enim ab ipso reprobatum legamus pactum aegroti cum medico intuitu honorarii, ratio est: quia certissime praesumitur aegrotum facile hoc pactum inire, quinimmo omnia medico promittere, ex metu et concussionem aegroti, ne alias debitam solertiam adhibeat. g) Concludi non incongrue potest, a pacto de quota litis cum aduocato prohibito ad pactum medici cum aegroti; quod quum et ibi ratio interdictionis reperitur in eo, quoniam clientes facillime metuere possunt aduocati negligentiam, Quin denique et constitutiones reperiuntur quae pactum medici cum sanato probant, eiusmodi pactum validum esse iure meritoque potest affirmari. Sic enim reperimus constitutionem h) ita sonantem; *doch soll niemand verwehrt seyn, eines jeden guten Willen nach den Arzten nach gefaltsam*

gehabten Mühe und Fleiß, ichtes über obbestimten Lohn zu verehren. Cui constitutioni et suffragantur aliae constitutiones disertissimis verbis, i) vt et Responsum iuriscōsultorum Vitembergensium. k) Quum autem hoc in casu omnis cessat causa sine iure impulsua, praesumitur istam immodicam honorarii praestationem a sano vel sanato factam, in compensationem pro solertiae accurate et ob amorem erga medicum fuisse praestitam.

a) Vid. L. 6. §. 3. D. de officio praeconsulis.

b) in L. 1. §. 12. D. de extr. cogn.

c) Vid. die erneuerte Apotheker Ordnung de ao. 1665. §. 2. et 4.

d) Vid. Churfürstl. Brandenburgische Medicinal Ordnung de ao. 1639 in MYLII Corp. constit. Magdeburg. P. III, n. 265, p. 696.

e) Conf. AMMANN in med. Crit. Disc. I. n. 3. p. 23.

f) L. 9. C. de Prof. et med.

g) Vid. L. 3. D. de extr. cognis.

FACHINAEVS L. 2. QU. 25.

h) in Reformat. politica de 1552. et ap. GOLDAST. de hon. med. §. 39

i) Vid. die Churfürstl. Br. Medicinal. Ordnung de 1693. §. 8. in MYLIO l. e.

j) Vid. IO. BALTH. L. B. A WERNHERR Obs. Forenses, Tom. II. P. VII, Obs. 213.

§. VI.

s. VI.

*Quomodo licita determinatur quantitas fostru medici,
ut et de modo procedendi intuitu eius.*

Nostrum quoque est, quantitatem fostru, ut et quomodo intuitu eius procedi debeat, determinare; quod breuiter ita fiat. Est in aprico, tempore antiquo Romanorum medicos passim ac saepius iniquos atque tam avaros in exigendis salariis fuisse, ut nisi aegrotus illorum cupidini satisfaceret, vel plane defertus vel segnius fuisset curatus. Tradit hoc BVDÆVS a) his verbis: *Quantum medici Romae multam nefarie admitterent artis suae licentiam, potius tamen esse coepisse, ut plures essent quam pauci: qui olim quum pauci essent, pretia immodica aut stipulantur ab aegris, aut quouis modo exprimebant: nullo enim pudore deterrebantur, ut immensis mercedibus abstinerent: sed nutua (ut fit) aemulatione minores operas suas addicere tunc coeperunt, quum extitere multi medici. Cum autem vellet Plinius impudentiam flagitantium docere Charmidis facinus tanquam exemplum improbitatis medicae commemorauit, qui aegrum vnum prouincialem sanandum quinque (ut ita dicam) millibus coronatorum conduxit. Ut autem doceret, quam quaeestuosa tunc Medicina esset, vulnerarium Archonrium dixit ducentis quinquaginta millibus aureorum confiscatione amissis intra paucos annos totidem in exilio quaeuisse.* Quae, vero quaeestuosa

licentia exigendi honorarium ex post fuit abrogata, et ad
 modicum solummodo exactionem restricta. Quamuis
 etiam lege Cincia ao. U. C. 6:9. caueretur, ne quis pro
 labore aliquid acciperet; hæc tamen iniquitas, immo in-
 iustitia, mox ab Imperatore Claudio intellecta fuit, et ho-
 norarium modicum iterum introductum. *b)* Ab hoc ita-
 que tempore modicum honorarium exigere, fuit intro-
 ductum, et omnes obligationes, promissiones, donationes,
 venditionesque immodicæ ab aegroto factæ reiiciebantur,
 nisi sanitate restituta rati haberentur. *c)* Modicum itaque
 honorarium in iure præscriptum inuenimus, et si hono-
 rarium immodicum postulatur, summam moderare, et
 ad modum licitum redigere iudicis est officium. Quod
 etiam vult *VLPPIANVS d)* quando *Praeses*, inquit,
de mercedibus ius dicere solet: sed praeceptoribus tan-
tum studiorum liberalium. Liberalia autem studia ac-
cipimus, quæ graeci ελεοθεσια appellunt. Rhetores con-
tinebantur, Grammatici, Geometrae. Medicorum quoque
eadem causa est, quæ Professorum. Nisi quod iustior,
quum hi salutis hominum, illi studiorum curam agant. Et
ideo his quoque extra ordinem, ius dici debet. Quæ ve-
ro potestas determinandi modum honorarii et iudici pe-
daneo, in casu quo praeses ob publica negotia et multi-
tudinem causarum cognoscere non poterat data fuit; e)
 Et hæc tandem ad iudicem simplicem deuolvebatur, *f)*
 ita

ita vt et hodie adhuc secundum istas constitutiones procedatur in foris, sique immodica quantitas a medico sit exacta, cum arbitrio boni viri consulto fas est medico illam quantitatem ad modum redigere. g) Ast quaeri ibi poterit, an ista reductio quantitatis honorarii ad licitum modum, solenniter fieri debeat nec ne? Et sane ibi **VLPIANI** h) constitutum in foris fore adhibitum crederem, qui summariter eo in casu procedere vult, sicuti ex verbis vltimis adductae patet legis vbi dicitur: *Et ideo his extra ordinem Praefes prouinciae ius dicere debet.* Si igitur iudex medici honorarium determinat, omnis cessat appellatio, neque partes ad solennia remittantur, processuum genera, sed frequentius breui manu lites per mandata ita expediuntur, vt si videat, immodicam quantitatem a medico fuisse exactam, adhibiti boni viri arbitrio, i. e. talis qui artem salutarem caller, fideliter summam honorarii medico debitam determinet, qua facta determinatione iudex sanato quantitatem iniungit medico praestandam, quem modum medicus tunc amplius non potest excedere. i)

g) in explicatione atque emendatione loci **FLINIANI** Lib. 11. *de affe.*
Conf. **MEDICVS** romanus seruus sexaginta solidis aestimatus.
§. 17. pag. 165. seq.

h) Vid. **TACITI** annales L. XL. c. 7. et L. 1. §. 12. D. *de extr.*
cognit.

c)

c) Vid. L. 9. D. *de extr. cogn.* et quod in praxi eiusmodi immodica quaesita triginta solum annorum spatio praescribi dicuntur: vid. CHARONDAS Lib. IX. Resp. c. 19. Conf. GOTHOFREDI Comment. in C. Theodos. ad Lib. VIII. *de mod. et Prof.* pag. 43.

d) in L. 1. initio et §. 1. D. *de extr. cogn.*

e) Vid. L. 2. C. *de iud. ped.*

f) vid. L. ult. D. *de his qui effuder. vel. deiecer.* Ibi dicitur: *index computat mercedes medicis praestitas, caeteraque impendia quae in curatione facta sunt.* Conciliatur et hac cum lege §. 1. *infinit. de obligat. quae quasi ex delicto etc.*

g) RVIAS tractatu de resciss. contr. in praef. n. 30. et 31. GOTHOFREDI l. c. Conf. MEVIL Decis. P. VIII. decis. 131.

h) in cit. L. 1. §. 1. D. *de extr. cogn.*

i) Vid. STRYK in notis ad Lauterbachium tit. *de extr. cogn.* n. 49 p. 1708.

ZAVNSCHLIFFER Diss. *de privilegio Professor.* Aph. 19. p. 159

GAIL. Obs. Cam. L. I. Obs. 20. N. 5.

LAMPE in diff. cit. Sect. II. §. 42.

§. VII.

De privilegio medici ratione aliorum creditorum in concursu.

Multa atque diuersa privilegia medicis sensim pedetentimque concessa fuisse, hactenus ex adductis est percepti-

spiciendum. Sed iam his supersedeo atque ad princeps disputandi argumentum me conuerto, ad priuilegia videlicet, quibus medici fruuntur intuitu honorarii, vbi is, quem curarunt, inopia premitur: eius bona ad soluendum ipsius aes alienum haud sufficiant ideoque inter creditores illius concursus excitatur. Eo maiorem attentionem priuilegia haec merentur, quod imprimis faueant iis medicis, qui obaeratum debitorem haud cum successu curarunt, et vbi ille haud restituitur, sed vitam cum morte commutat, mercedi medicorum in prima classe locum tribuunt, eum vero illi denegant, si feliciter a morbo est liberatus.

§. VIII.

Diuersae de hoc priuilegio sententiae iurisconsultorum recensentur.

Sunt permulti, qui haec priuilegia medicis concedunt; in duas tamen abeunt partes. Nonnulli ea ex iure Romano deducunt, ita vt intuitu vltimi morbi medico tribuant praerogatiuam prae caeteris priuilegiatis creditoribus, eumque in prima classe collocari censeant; ratione vero aliorum morborum demum cum chirographariis succedere, et in quarta classe poni debere ex iisdem euincere volunt legibus, et vtrumque non sine ratione defendere conantur. Referuntur ad hanc doctorum Classem, CARPZOVIVS, a) LAV. TERBACHIUS, b) LVDOVICI, c) HOFFMANNVS, d) SCHÖPFIVS, e) BALTHASAR, f) MEVIVS, g) RICH-

D

-TE

TERVS, *h*) LAMPE, *i*) alii suae sententiae strenue adhaerentes. Sunt contrario nonnulli qui his sese obiiiciunt, dictumque priuilegium ex sola consuetudine vel Praxi deriuandum esse sentiunt, contenduntque, ex legibus nullam huius iuris rationem probationemque peti posse; quo pertinent BRVNNEMANNVS, *k*) LEYSER, *l*) aliique. Neque defunt tandem, qui omnem distinctionem intuitu vltimi et anterioris morbi factam plane ineptam esse affirmant, atque indistincte, medicos intuitu honorarii in vltima ponunt classe. Credunt hi, medicum semper cum chirographariis simplicibus pari passu ambulare, quo referendi sunt STRVVIVS, *m*) BODINVS, *n*) STRYKIVS, *o*) et praecipue SCHLITTIVS *p*) aliique.

a) P. I. Const. 28, def. 39.

b) Colleg. theor. pract. tit. *de rebus auctoritate iudicis possidendis*, §. 25. T. III. p. 408. seq.

c) *Eiuleitung im Civil Proceß* cap. X. §. 13.

d) in *d. Deutschen R. Praxi 11ter Theil* §. 1270.

e) in *Conf. 94. Vol. VIII. conf. Tüb.*

f) in *collatione iuris communis, cum iure Saxonico, Lubecensi et Mecklenburgico speciatim Pomevanico, qua Classificationem Creditorum in tabellis delineata*. P. II. Sect. II. Class. I. p. 31. N. III.

g) in *iure Lubecensi* P. III. tit. 7. art. 11, et in *decisionibus suis Decif. 242, n. 96-100.*

h)

- b) *de iure et privilegio creditorum* Disp. IV. Membr. IV, p. 93,
 i) in *diff. cit. Sect. II. §. 43.*
 k) in *process. concursu creditorum* cap. 5. §. 62. seq.
 l) *Spec. 384. med. 1.*
 m) in *Syntagm. iur. civil. Exere. 44. th. 56.*
 n) in *disp. de non praefendis sumtibus curationis ultimi morbi.*
 o) in *notis ad BRUNNEMANNI Proc. Creditor. Concurf. c. 5.*
 §. 15.
 p) *in der Vorrede des Ludouici Einleitung zum Concurf. - Process.*
 §. VIII.

§. VIII.

*Rationes allegantur, cur quidam Doctores ex legibus
 romanis medico intuitu curae ultimi morbi in
 classe creditorum prima ponunt.*

Contendunt quidam doctores celeberrimi, ex sententia
 iuris Romani honorarium medico pro ultimo morbi cura de
 bitum, cum impensis funebribus idem habere privilegium
 praelationis. a) Corroborare volunt sententiam istam per L.
 4. C. de petit. heredit. et L. 3. C. de relig. et sumt. funerum;
 quumque in iis legibus, de sumtibus funeris et in ultimo
 morbo erogatis sermo est, non inepte defendi posse statuunt,
 fostrum aut honorarium medici, praecipue ultimi morbi,

E 2

iis-

iisdem frui privilegiis, quibus fruuntur impensae funeris, *b)* Deinde quia vbiuis fere locorum vsu iudiciali aut legibus specialibus obtinuit, vt merces famulorum et ancillarum aliis privilegiatis creditoribus antecedit atque in prima ponatur classe, *c)* id etiam conualescere debere de honorario medici intuitu vltimi morbi, quum eadem aut forsan potior adfit ratio in honorario. *d)*

a) Vid. L. 45, D. de relig. et sumt. funer.

b) Vid. L. 8. D. depositi vbi dicitur; *calculus non subducendum esse nisi deducto sumtu necessario.* Vid. Autores in §. praeced. alleg. quibus et ad stipulat NAEVIUS select. ius concern. ad L. 1^a D. de extr. cogn.

v. ZACCHIAS Libr. cit. L. VI. T. I. Qu. 2. n. 2.

ZAVNSCHLIFFER de privilegio Professor. Aph. 13. p. 15. seq.

BOOT. diff. de privileg. med. c. II. §. 22. p. 43.

c) Vid. LAUTERBACH. Libr. cit. l. cit. §. 30. p. 409.

d) ZAVNSCHLIFFER l. c. p. 16.

§. X.

Rationes considerantur, cur medici intuitu anteriorum ex iisdem legibus privilegio non fruuntur.

Qui medicum ratione anteriorum morborum in quarta tantum classe collocari putant, id hac ex ratione statuunt, quia in legibus adductis de sumtibus funeris et in vltimum morbum erogatis solum sit sermo, easque leges exten-

tenſiue interpretari poſſe nullam ad eſſe rationem. Ita enim PETRVS HEIGIVS: a) Praefatam, inquit, praerogatiuam locum habere, ob curam eo in morbo adhibitam, ex quo poſtea mortuus fuit aegrotus, alias medicis alimentorum ſaltem concedendum eſſe priuilegium, quod priuilegium nempe personale et omnibus aliis creditoribus, pignus aut hypothecam habentibus poſtponitur. Quo cum et conſentit expreſſis verbis MEVIVS b) his verbis: Diſtinctionem fieri neceſſe ſit inter ſuntus curationis, in eo morbo factos ex quo curatus deceſſit, et illos, qui antea inſumpti ſunt in morbo ex quo decumbens reconvaleſcit, aut in priſtinam ſanitatē reſtitutus eſt. Et illis ſaltem praerogatiua addicitur, non vero his poſterioribus. Quam diſtinctionem et Autores §. praeced. allegati tacite adprobant, ſi intuitu anteriorum morborum medicum in claſſe collocant quarta. Nec deſunt alii horum virorum ſententias aſſumentes, c) neque deſuerunt etiam Viri qui ineptitudinem huius opinionis perſpexerunt, ſerioque contendunt, diſtinctionem iſtam intuitu vltimi et anterioris morbi, nulla ſufficiente ratione ſeſe fundare, atque ex legibus probationem inſtitui poſſe. Ita enim inquit SCHLITIVS, d) vt verbis vtar ab ipſo adhibitis: *wobey ich en paßſant bemercke, wie ſchon berühmte Rechts Lehrer erinnert, daß der Unterſchied den man in praxi unter den Arzneyen, ſo in den letzten und den vorigen Krankheiten aufgewendet worden gar keinen Grund habe.* Quocum et conueniunt,

ueniunt STRYKIVS, e) BOBINVS, f) LEYSER, g) alii.
 Quare et hi medicum, nisi consuetudine aut prouinciali-
 bus ex legibus priuilegium postulatum probare potest,
 ad creditores ablegant personales, et sine ulla distinctione
 medicos in quarta ponendos esse classe statuunt. h)

a) qu. 26. n. 70.

b) in iure Lubecensi l. c.

c) Conf. ROLAND. A VALL Conf. 14. n. 26.

BERLICH. Concl. 64. n. 99.

FINCKELTHAVS Obs. 98. n. 5.

GARISAS de expens. c. III. n. 42.

HAHN ad Wesembec. d. tit. de priuileg. creditorum. n. 4.

d) loc. cit.

e) loc. cit.

f) loc. cit.

g) loc. cit.

h) Vid. STRVV. l. c. et th. 47. not. i.

WESENBEC. in paratitl. D. de priuileg. creditor. n. 5.

I. M. BEVTHER de iure praclationis. P. l. c. 29.

§. XI.

Explicatio legis 4. C. de petitione hereditatis instituitur, qua simul opiniones quorundam Doctorum diiudicantur.

Perpectis rationibus, quibus a multis in iurisprudentia versatissimis viris, medico priuilegium intuitu vltimi morbi prae caeteris, expressam quanquam hypothecam habentibus, tribuitur; nostrum erit nunc paululum in sensum legum ad quas qui priuilegium supra dictum iure ex Romano deriuant, prouocant, inquirere, rationesque illorum ponderare. Primae legis ex qua dicti Iureconsulti veritatem sententiae suae euincere student Autorem habemus ANTONINVM a) qui quum ordinat casum vbi compensatio in restituenda hereditate locum habeat; ita, *in restituenda*, inquit, *hereditate compensatio eius habebitur, quod te in mortui infirmitatem, inque sumtum funeris bona fide ex proprio tuo patrimonio erogasse tibi probaueris.* Mens ANTONINI licet perspicua sit, tamen vt clarius perspiciatur casum quendam proponam, et facile adparebit, vt mihi videtur, sensus legis allatae. Ponamus *Titium* ob aegroti infirmitatem curandam et subleuandam pecuniam consumsisse ex suo patrimonio. Postea decedit aegrotus, et *Titius* bona fide adiit haereditatem, sumtus funeris expendit, eoque bona fide creditoribus defuncti debita exsoluit, et eius obligationes tanquam heres agnoscit. Postea vero verus exurgit heres *Sempronius*
nem-

nempe, deducit suum ius, eoque facto, postulat hereditatem, quaeritur: an *Titius*, qui bona fide hereditatem sibi attribuit, cum *Sempronio* compensare possit intuitu obligationum pro defuncto praestitarum? et recte ANTONINVS ibi affirmatiuam amplectitur ex ratione sane grauissima, ne scilicet *Sempronius* verus heres, cum damno *Titii* heredis putatiui fiat locupletior. *b*) Quodsi igitur *Sempronius* restitutionem hereditatis postulat, deducit iure meritoque omne id, quod intuitu defuncti exsoluit. Detrahit *primo* sumtus funeris, *deinde*, quicquid in aegroti infirmitatem curandam impendit, et intuitu eorum sumtuum cum *Sempronio* compensat, ita, vt si his deductis sumtibus quid reliquum sit ex bonis defuncti, ipsi restituat. ANTONINVS ibi minime ad debitorem respicit obaeratum, sed tantum officia recenset veri heredis ad debita defuncti soluenda. Itaque si ab herede putatiuo bona fide sumtus fuerunt erogati, aequum videtur ANTONINO, in restituenda hereditate eas deducendas esse impensas, intuituque earum contra verum heredem locum habere compensationem. Nullam ibi statuit *Antoninus* aequiparationem sumtuum funeris et in vltimum morbum erogatorum, ita, vt vtrumque sumtuum genus par haberet priuilegium. Hinc non perspicio, cur plurimi ex ista lege aequiparationem vtrorumque sumtuum deriuare possunt, praesertim, quum *primo* rationes cur sumtus funeris praeteris creditoribus priuilegio gaudent, maioris ponderis sunt

sunt, quam ut ad honorarium applicari possint. Quum enim reipublicae multum interfit, ne cadavera maneant insepulta, et sicut VERPIANVS testatur, ne aliquis de alieno periclitetur funere, *c*) quod certissime fieret, si non tantum privilegium intuitu earum impensarum in iure esset cautum, quae vero cessant rationes in honorario medico praestando. Est enim vnusquisque medici officium, curam aegroti, qua decet solertia, i. e. maxima cum diligentia in se suscipere, quanquam et ipsis nullum sit tributum praerogatum ex regulis iustitiae. Deinde quum et expressis verbis a MAECIANO cauetur, ut sumptus funerum omne praecedant creditum, et in hac constitutione debitoris obaerati fit mentio, *d*) nihil vero intuitu honorarii medici occurrit, vnusquisque statim perspiciet aequiparationem funeris cum honorario ex L. 4. C. de petitione hereditatis ab aduersariis incongrue deductam fuisse; nec iuuare, quod quum vltu iudiciorum fere vbiuis merces famulorum et ancillarum in prima collocatur classe, et propterea honorarium medici in prima quoque poni debere classe. Honorarium enim medici pro cura debitum non tanquam merces respici potest, et inter aegrotam ac medicuram qua talem nulla datur locatio conductio. *e*)

a) in L. adducta 4. C. de hered. petit.

b) in L. 5. C. eod.

c) Vid. L. 12. §. 3. D. de relig. et sumpt. funer.

d) Vid. L. 45. cod.

e) Vid. L. 1. D. *si mens. fals. mod.* et L. 9. D. *de administratione et periculo tutor.*

§. XII.

Eruiitur L. 3. C. de religiosis et sumptibus funerum, quam legem Doctores ad medici priuilegium probandum instituunt, et falsitas huius opinionis probatur.

Ad alterum mihi liceat progredi legem, ex qua doctores euincere student priuilegium medici prae caeteris creditoribus defuncti debitoris. Ibi enim Imperator ALEXANDER ita cauit: *Legatum a defuncto tibi relictum, et quod in funus vel morbum eius erogasse te boni viri arbitrato probaueris, praeses prouinciae, solui tibi iubebit*, Quaestionem quasi proponit ALEXANDER: num etiam, si alicui legatum sit relictum et legatarius sumtus aliquos impenderit in funus et curationem aegroti, an etiam legatarius extra legatum illos quoque percipere possit sumtus ab herede, et recte ab Imperatore affirmatiue respondetur, quum ex diuersis debentur causis. Legatum enim petitur actione ex testamento, sumtus furis actione funeraria et sumtus curae actione negotiorum gestorum ex aequitate scilicet, licet nec cum defuncto nec cum haerede negotium gestum sit. d) Nec ibi animo com-

compenſandi legatarium id feciſſe praefumi poteſt. Quamvis enim legatarius ex grati animi pietate quadam feciſſe videatur, concludi tamen non poteſt illud animo feciſſe non repetendo. *b*) Imperator itaque ALEXANDER hac in lege ſolum iniquitatem opinionis eorum oſtendere vult, qui putant, legatarium qui impenderit ſumtus funeris et curae, animo compenſandi illud feciſſe, nec de iis legatario nullam competere actionem. Nec ex iis verbis nulla aequiparatio funeris cum ſumtibus curae ita elucet, vt aequale habeant iuris priuilegium, et omni aeri alieno praeferantur. *c*) Quae qualis vero conſuſio? Quodſi enim id ſtatueret vellemus, quantaque quaefo exinde conſequeretur abſurditas? Nonne etiam ibi petitio legati et coniungitur cum impenſis funebribus, et in curam aegroti factis, et quomodo ibi affirmari poterit, ob nudam verborum coniunctionem, petitionem legati omnibus petitionibus aliorum Creditorum praefendam eſſe. *d*) Quapropter ſi mentem aut ſenſum legis eruere velimus, nihil aliud ſignificare patet, quam quod accepto licet legato, legatarius tamen ſumtus funeris et expenſas in curam defuncti erogatas, poſtulare poſſit ab herede, et hoc refragante, iudicem adire poſſit, vt heredem ad ſoluendum compellat; quod ab ipſo his verbis notatur: *Praefes prouinciae ea tibi ſolui iubebit.* Quod vero ibi antequam iudex heredem ad ſolutionem compellat, arbitrium boni viri neceſſarium ſit, iure meritoque

E 2

ab

ALEXANDRO fuit ordinatum, quia hae impensae a legatario probari debent, qualis et actus arbitrio boni viri accedente iuramento ex parte legatarii facilius poterit peragi. e). Quae vero repetitio expensarum extenditur quoque ad eas, quae invito aegrotto factae sunt quod concludi potest ex regula aequitatis. f). Hac itaque lege, uti credo, satis explicata, privilegium medici a multis tam longe laudatum haud inuenio. Loquitur dicta lex de iure impensarum in funus et curam aegroti factarum, non vero de iure praelationis medico in concursu concessio.

a) Vid. L. 13. C. de negot. gest.

b) Vid. BALDVS Nouell. de priuil. dor. p. 5. n. 9.

c) Vid. L. 14. §. 1. de relig. et sumt. funerum

CARPZOW. P. I. Consl. 28. Defin. 37.

KOEPPEN, Decis. 28.

GAESTAS. de expens. c. 8.

BERLICH. P. I. Concl. 44. n. 94.

COLERVS. Libr. II. Tractat. de alimentis. c. 11.

RICHTER de privilegio creditorum Disp. IV. p. 94.

MASCARD de probatione. Conclus. 805 in fine.

d) Haec et absurditatem bene intelligit BEVNEMANNVS in Comment. ad Codicem. ad leg. cit.

1) Vid. SICHARD. ad L. 4. de petit. heredit.

BERLICH. d. concl. 44. num. 44.

BASIL. Disp. Vol. nouiss. D. 2. th. 104.

2) Vid. SVEDVS. decil. 255.

§. XIII.

Respondetur ad rationes eorum qui medicum intuitu anteriorum morborum ex legibus civilibus in quarta poni classe contendunt.

Supereft adhuc responſio ad opinionem eorum, qui ſtatuant, medicum intuitu anteriorum morborum in quarta claſſe eſſe collocandum. Repeto tantum explicationem Legum in §§. praecedentibus allatam et annotationes ibi adiectas, ſtatimque inſufficientia aduerſariorum luculenter adparebit. Quodſi enim a me probatum fuerit, leges contra noſtram ſententiam adductas, de priuilegio medicorum nihil diſponere, iniquitatemque aequiparationis funeris cum expenſis curae quam probauerim, iam eo quaſi omnia reſutata videntur, quae de priuilegio medici doctores contendunt. Itaque et diſtinctio vltimi et anterioris morbi per ſe fit inutilis. Arripio ibi quam lubentiſſime opinionem quorundam a me iam ſupra allegatorum virorum, qui ineptitudinem demonſtrationis huius priuilegii ex legibus extorquendi iam ſatis perſpexerunt. Vberiusque haec

E j

omni-

omnibus explicatis defendo, et tamdiu strenuus ero defensor eorum, qui nullum in concursu priuilegium ex iure communi deduci posse statuunt, donec nonnulli existant, qui meam sententiam refutantes, maius quam hucusque consuetum pondus addere potuerunt, quod vero uti certissime credo, aduersariis difficile imo difficillimum quodquam erit.

§. XIII.

Iura prouincialia aequae ac statutaria probant medico intuitu ultimi morbi prae caeteris creditoribus praerogatiuam esse concessam.

Etsi vero priuilegium primae classis ex iure communi medico haud sit tribuendum; verumtamen haud fallor, ubi medico priuilegium hoc competere statuo atque existimo, per iura prouincialia aequae ac municipalia: nec non usum forensem medicis in concursu debitoris obaerati intuitu curae ultimi morbi ius praecipuum fuisse datum, ita ut prae caeteris creditoribus priuilegiatis ius exercent praelationis.

§. XV.

Probatio ex iuribus Saxonis instituitur.

Vbi primum in Saxonis persistimus prouinciis, in ordinatione processus Saxonica veteri in primam creditorum

rum classem referuntur : a) *Ferner soll dasienige, was uff des verstorbenen Schuldners Begrabnis, und in seiner Kranckheit der Arzneyhalber aufgewandt, vermoge gedachter Constitution vergnuget werden.* Haud definitur quidem ibi, num morbus ille vltimus esse debeat; nec ne. Neque illud fit in constitutione ista electorali, b) ex quo sanctionem hanc delibatam esse constat: optimi tamen iuris Saxonici interpretes, videlicet BENED. CARPZOVIVS, c) QVINT. SEPT. FLORENS RIVIVS, d) PETR. HEIGIVS, e) CASP. ZIEGLERVS, f) IO. HENR. BERGERVS, g) atque alii in eo conspirant, quod ad vltimum saltem morbum legislator respexerit. Clarius mentem suam exposuit FRIDERICVS AVGVSTVS h) quum renouaret ordinationem hanc processus ac in primam classem locari iuberet: *was wegen des Schuldners letzter Kranckheit der Medicus, Chirurgus, Apotheker wie auch die Wärterin und wer dem Schuldner die Alimenta gereichet zu fordern haben.* Haec quum cauta sunt in Saxonia, quae Saxoniae ducibus stirpe ex Albertina oriundis paret; non mirum est, quid sit quod ordinatio GOTHANA processus idem iubeat: i) *ferner maeffige Begrabniskosten, so auff des Debitoris Begrabnis gangen, wie auch was der Arzneyhalber in seiner Kranckheit aufgewendet; neque minus ALTENBURGENSIS: k) in die erste Classe kommen folgende Forderungen: l) was der Arzneyhalber in seiner letzten Kranckheit angewendet, als da sind Salaria Medicorum, Chirurgorum*

rum

rum und das so aus der Apotheke gebraucht worden, wie auch was die Wærterin und wer ihm bey der Krankheit die Beköstigung gereicht zu fordern haben. Quae in ordinatione GOTHANA continentur ad verbum descripta sunt in legibus ISENACENSIBVS, m) et SCHWARZBURGICIS. m)

a) ord. proc. Sax. tit. XLII. §. 6.

b) part. I. const. 28.

c) iurisprud. Rom. part. I. const. 28. def. 45.

d) tit. XLIII. enunc. 29.

e) part. II. quaest. 26.

f) not. ad el. Sax. ordinat. p. 178.

g) elect. discepr. for. p. 1280.

h) tit. XLII. §. 4.

i) part. I. cap. XVIII. §. 7.

k) part. I. cap. XXXVII. §. 13. p. 235.

l) tit. XXVIII. §. 7.

m) part. IV. tit. II. §. 6. seq. Addas Vinariense mandatum, ann. MDCCCLIX. vulgatum.

§. XVI.

Quod et aliis in prouinciis idem obtineat ius, demonstratur.

Neque vero permanere debemus in Saxoniciis prouinciis. Vidimus enim BAVARIAE inferioris et superioris statutum

tum expresse ordinans, quod honorarium medici ratione ultimi morbi ut et omnia debita alia, quae intuitu ultimi morbi defuncti ad eum curandum aut subleuandum facta fuerunt, cum impensis funebribus aequa lance versari, ideoque post his, debitum ipsis exsoluendum esse. Ita constitutum est: a) Dem Begräbniskosten wird allerdings gleich gehalten, was in des Abgestorbenen wäehrender Krankheit an welcher er gestorben in der Apotheken auffgangen, item was der Doctor der Arzney, Barbierer oder anderer zugelasner Arzt, so den Kranken curirt verdiente und gebührende Vergleichung ist, Derhalben sollen diese Forderung zugleich neben der Begräbnis Unkosten, auch in die andere Stell gesetzt werden: hatte aber ein Apotheker, jemanden allein zum Wollust, Gewürz, Zucker oder ander Schleckerwerck, also nit zur nothwendigen Arzney oder Labung wissentlich und vorsätzlich gegeben, wird er denselbigen unnothwendigen Sachen und dahero rührenden Ausstand andern Gläubigern nicht vorgezogen. Apparet ex hac constitutione, non solum honorarium medici, ratione curae ultimi morbi isto priuilegio gaudere, quin immo et aliis personis competere, quae vel in curationem debitoris defuncti crediderunt, aut ad eum in morbo subleuandum adfuerunt. Simili ratione in terris BRANDENBURGICO CVLMBACENSIBVS b) sancita sunt: In der ersten Classe folgen 3) was zu des Schuldners Arzney in seiner letzten Krankheit worüber er verstorben denen Medicis, Chirurgis und

F
Apo-

Apothekern schuldig verblieben, wobey aber denen Medicis, Chirurgis und Apothekern der unbillige Vortheil abzuschneiden. Et in iure HOHENLOICO: c) alsdenn kommen iz der ersten Classe der Creditorum zu stehen: die zu seiner Cur angewandte und bey seinen Lebzeiten nicht zu erhalten gewesene Cur Apotheker und Krankenwaerter Lohn. Conuenit his cum legibus statutum VLMENSE, d) his verbis: Folgende sollen die bey des verstorbenen Schuldners (und nicht seines Weibes Kinder oder Angehörigen) aufgegangen passirliche und Standesgebührliche Leich-Kosten abgestattet, nicht weniger diejenige so zur Ausrichtung des Schuldners Begrabnus etwas hergeliehen, ingleichen die Medici, Barbierer, KranckenWaerter und Waerterinn, welche von dem Schuldner in seiner letzten Kranck- und Schwachheit gebraucht worden seynd, um ihre Mühe Sorg Fleis und respectiue Arzneyen schuldiges honorarium und Liedlohn contentiret und bezahlt werden. Nec minus cum hac ordinatione conspirat constitutio RVDOLSTADIENSIS e) ita disponens: Gleichfalls sind auch die Begrabnis samt denen Kosten so bey des Schuldners letztern Krankheit aufgewendet worden, ingleichen was der Medicus, Barbier oder Bader, Apotheker und Waerter zu fordern haben in der ersten Classe zu befriedigen. Et si euoluamus leges statutarias, non minus medicum iure praelationis intuitu ultimi morbi curationis gaudere legimus. Memoratu profecto digna sunt, quae hac de re leguntur in iure HAMBVRGENSIF)

§ 1: f) nach diesen sol aus des Verstorbenen Güthern, was auff desselben Begrabnis, wie ingleichen an Arzeney und ArtzatenLohn aufgangen, bezahlt werden; quocum coniungenda sunt statuta LINDAVIENSIA. g)

- 2) Der Fürstenthümer Ober und Nieder Bayern Landrecht, Policey Gerichtes Malefiz und andern Ordnungen de ao. 1616. tit. II. vom GanthProceß art. 5.
- 3) Hochfürstl. Brandenb. Culmbachische Landes Constitution. Tit. vom Curcuy: Proceß Class. I. §. 5.
- 4) Hohenloisches LandRecht Tit. XI. Class. I. num. 3. p. 214. Ad. das classificat. creditor. Pomeranor. p. 4. die Stralsundische Medicinal Verordnung cap. II. §. 12. et Codex Fridericianus P. III. libr. IX. §. 53.
- 5) der Stadt Ulm Geforz und Ordnungen part. IV. art. 23.
- e) part. II. tit. V. art. 5.
- f) part. II. tit. V. art. 2.
- g) der heil. Römischen R. Stadt Lindau Gerichtes und Proceß Ordnung Tit. II. art. III. n. 7. p. 84. seq.

§. XVII.

Statuta quae probant, medicum ratione anteriorum morborum nullam fuisse concessam praerogativam, sed cum chirographariis in quarta collocari debere classe.

Notissimi iuris quum sit, medicum fere omnibus in locis ex dispositione legum provincialium fuisse constitutum

tum priuilegium, minime tamen quis credat uelim, istam praerogatiuam indistincte medico fuisse datam. Est sane et illa adhibenda distinctio, vtrum curatio intuitu vltimi morbi sit facta nec ne? et ratione *prioris* statuta affirmatiue respondent, et medico ius praecipuum concedunt; ratione uero *posterioris* non aequae. Quum enim dispositiones legum prouincialium, si in medici priuilegium prae caeteris creditoribus priuilegiatis ipsi concessum inquirunt, semper ut curatio intuitu vltimi morbi facta sit necessario requiritur. Nec desunt etiam leges prouinciales iam praeced. §. adductae quae istam sententiam alio in loco claris uerbis suffulciunt, et cum personaliter priuilegiatis chirographariis in pari classe medicum constituunt, ut patet ex dispositione statuti HOHENLOICI a) his uerbis: *In der 4ten Classe folgen diejenigen Creditores so personaliter privilegirt, sonst aber unversichert sind, und zwar also das sie untereinander keine Prioritaet haben, sondern pro rata ihrer Forderung mit einander bezahlt werden: Wohin nun dieienige zu rechnen, die dem Schuldner was aufzuheben gegeben, so aber nicht mehr wesentlich vorhanden, die da alimenta von dem Schuldner zu erfordern, gleichwohl aber kein gewisses Grund-Stück angewiesen haben, woher selbige praesertim oder gereicht werden sollen, was zu milden Sachen neuerlich und nicht von Alters her geordnet worden, die Advocati, Notarii und Handwerksleute, wegen ihrer auf Borg aus Handen gegebenen Arbeit, Arztlohn so nicht von des*

de Schuldners letztern Krankheit her zu erfodern u. d. gl.
 Approbat et id statutum VLMENSE, b) ita dum dispo-
 nit: *Hierauf sollen die Apotheke bey denen unversicherten*
Gläubigern mit ihren klagenden Forderungen und Medica-
menten welche zu des Debitoris oder der Seinigen Leibs-
Gesundheit nothwendig verbraucht worden, und nicht über
Jahr und Tag gestanden, ein Praelation und Vor-
gangs Gerechtigkeit haben. Secundum hocce statutum
 pharmacopolae intuitu debiti non in ultimo morbo
 debitoris contracti cum creditoribus chirographa-
 riis, succedunt, et in quarta classe collocantur, atta-
 men hac cum singulari dispositione, vt intra annum
 quum debitor aere premeretur alieno, debitum a credito-
 re fuerit exactum. Quae quidem dispositio solum phar-
 macopolam idem habentem priuilegium tangit; verum-
 tamen et non incongrue ad medicos est extendenda,
 quum vnus positio non sit alterius exclusio. Dum-
 modo enim de pharmacopola cautum esse inuenimus,
 quod nisi in ultimo morbo debitum factum sit, perso-
 nale solum ipsi tributum esse ius, et illud de iure ad me-
 dicum intuitu curationis anteriorum valebit morbo-
 rum. Quid quod, et putarem, quauquam aliis in le-
 gibus nil expresse dictum sit, medicum nempe nullam
 habere praerogatiuam in curatione anteriorum morborum,
 non inepte tamen illud ex eo intelligi poterit, quod sem-
 per, si priuilegii medici mentio fit in legibus prouin-

cialibus, vel de vltimo morbo sermo sit, vel de sum-
tibus funebribus quidquam simul caueatur, et per id
haud obscure significetur, vltimi saltem morbi rationem
habendam esse.

a) *Hobenoisches Land-Recht* loc. cit. §. 16.

b) *der Stadt Ulm Gesetz und Ordnungen* loc. cit. §. §. XXV.

§. XVIII.

*Valet illud quoque quibusdam in terris ubi nil de medicâ
priuilegio expresse in legibus cautum esse inuenimus.*

Ex his iuribus diuersis adparet, quod in Germaniae re-
gionibus priuilegium, a nobis memoratum, valeat; illud ta-
men non minus aliis in prouinciis, quarum iura silentio id
praetermittunt, tanquam ius non scriptum obtinere, ex
consensu ac confortio iurisconsultorum colligimus, qui il-
lud tradunt. Sufficiat hac de re allegasse IO. BRUNNE-
MANNVM a) aeque ac CHRIST. PHIL. RICHTERVM; b)
cum iis tamen iurisconsultos HELMSTADIENSES, c) AVG.
DE BALTHASAR, d) IO. ANDR. HOFMANNVM, e) IAC.
FRID. LYDOVICI f) ac multos alios coniungere possumus,

a) *in process. concurs. credit.* aap. VII. §. 15.

b) *de iure et priuilegio creditorum. Disp. IV. Membr. IV. et Disp.
V. Membr. V.*

c)

- a) Spec. 384. Med. I.
 d) collat. iuris communis cum iure Saxon. Lubecensi et Mecklenburgica
 quae classificat. creditor. p. 31. 59.
 e) in der deutschen Reichspraxi, tom. II,
 f) loc. cit.

§. XIX.

*Dispositio iuris Lubecensis de priuilegio medicorum in
 concursu examinatur.*

Quum, quid intuitu legum prouincialium de priuilegio medici in concursu cautum sit, cognoverimus, nostrum et erit examinare, quid ex iure patrio hac de re sit dispositum. Extra omne dubium id esse videmus, in iure Lubecensi nullibi priuilegii medici mentionem fieri, ast negari tamen non poterit, quod nullum tribuat claris verbis medico priuilegium. Quae quamuis ita se habeant: optimus interpret iuris lubecensis DAVID. MEVIUS a) ea, quae de sumtibus funeris cauta sunt, ad solum medicum extendenda esse tradit. Iubetur illud quoque aliis dispositionibus prouincialibus, qui medici priuilegium cum sumtibus funeris aequiparant, modo sint legitima, et in ultimo morbo contracta. Colligitur id optimo cum iure ex Decretis Amplissimi Senatus de 1629. d. 4. Nouembr. et ann. 1753. ubi salaria medicorum et debita in vltimum morbum contracta in prima constituuntur classe. Quod vero intuitu

ultimi morbi debitum sit factum, requisitum est necessarium, neque id, quod de isto valet, ad alia debita est extendendum, ita vt et medicus ratione anteriorum morborum in pari classe de iure haud sit ponendus, sed potius intuitu eorum debitorum ad classem chirographariorum creditor erit ablegandus. Neque minus illud de pharmacopola, de chirurgo, tonfore et iis, qui aegroti a latere fuerunt, de iure valere, ex Decreto ann. 1674. iudicatum esse accepimus. *b)* Sed et adhuc quaeri poterit, vtrum debita a pharmacopola intuitu anteriorum morborum contracta, indistincte ad debita creditorum personalium ablegari debeant, ibique certa sub distinctione varia erit formanda responsio. Quodsi enim pharmacopolia publicis sumtibus fuerunt instructa, vti e. g. *die Raths-Apothecken*, intuitu eorum, quanquam debita ratione anteriorum morborum fuerunt contracta, iure tamen praelationis gaudent, quia ad debita ciuitatis sunt referenda, et in secunda classe ex iure lubecensi collocantur. *c)* Si vero pharmacopolia publicis sumtibus instructa non sunt, id, quod de iis in praecedentibus affirmatum fuit, et ex iure Lubecensi non inepte affirmari poterit.

a) comment. in *Jus Lubecens.* loc. cit.

b) Vid. I. GVILIELM. SCHVMACHER in *diff. de prudentia legislatorum Lubecensium in collocandis creditoribus concurrentibus.* Sect. II. §. 13.

c) Vid. *Jus Lubecense* Libr. III. Tit. I. ars. XII.

Conf. et SCHVMACHER *loc. cit.* §. 14.

S. XX.
*Quaeritur : an dominus obstrictus sit honorarium pro
seruis praestare ?*

Occurrit mihi adhuc quaestio examinatione digna, quatenus nempe domino incumbat pro cura seruorum ancillarumue medico honorarium exsoluere. Hanc ad enucleandam quaestionem necessarium erit in conditionem seruorum hodiernorum, imprimis eorum inquirere, qui in Germania reperiuntur. Dantur enim extra Germaniam seruitutes, quae non multum a Romano differunt mancipio ; *Liuonia, Curonia, Polonia*, huc luculenta praebent exempla. Si igitur seruus nullam habet proprietatem, sed omnia domino acquirit, iustissimum est, vt dominus propriis impensis curet seruum aegrotum, quippe qui tanquam homo, cum domino per nexum herilem coniunctus, postulare potest, ne herus contra conseruationem suorum agat. Insuper et omnis homo commoda cum incommodis connexa perferre debet, quae lex profecto quum obligat, ob eandem et generalem rationem dominum quoque obligat. Serui autem Germanorum multam a Romanis distantes, vel *proprii* homines sunt, vel *conduclitii*. Intuitu *priorum* domino nil aliud cedit, quam quod pacto aut consuetudine fuit constitutum, et plerumque in quadam parte bonorum consistit, reliqua vero ipsis iure proprietatis adquisita sunt ; hocque in casu dominus non obstringitur honorarium pro cura seruorum exsoluere. a) Id quod et eo

G

magis

magis de *conductitiis* est affirmandum. Hi enim quum pro certa mercede domino operas praestant, omniaque nisi intuitu operarum conductarum acquisita ipsis salua manent, domino non incumbit perfecta obligatio soluendi honorarium medico, pro cura conductitiorum. At si aequitatem respicimus, contrariam esse ferendam sententiam existimarem, praesertim si operas domini cum periculo sanitatis coniunctas suscipiens, in morbum incidit seruus. Corroborat id non solum lex ciuillis *b)* quinimmo et in foris meam sententiam approbatam esse video. Ita enim mens. Iun. 1721. ad consultationem Senatus Torganiensis in causa *des Schmiede-Handwercks* contra ihren *Mitt-Meister* N. decisum esse legimus: *Es ist Beklagter gestalten Sachen nach, und in Anschung des einen Theils, der Billigkeit nach, die sumtus curationis von dem domino zu reichen, andern Theils der Beschädigte G. S. seinen Schaden, in dessen Diensten, da zumahl er zu einer gefährlichen und ihm sonst nicht zugehörigen Arbeit gebrauchet worden bekommen, mit dem WundArtz des Heilerlohns halber sich zu vergleichen, sowohl dem Schmiede Handverck die auf dessen Beköstigung aufgewandte Unkosten zu erstatten schuldig. c)*

e) Eiusmodi enim genus hominum inuenitur in *Bohemia, Moravia, Silesia, Lusatia, Palatinatu, Aegouia, Hassia, Westphalia, Ducatu Megapolitano, Holsatia et Pomerania*. Vid. WALDSCHMID de hominibus propriis *hassiacis*. BALTHASAR de origine ac conditione hominum propriorum in *Pomerania*. COPF. POTTGIESE *SR* de statu et conditione seruorum. MEYVS vom Zustand und Abforderung der *Bauern*. *b)*

b) Vid. L. 4. §. 5. D. de statu liber, et STRYK ad compend. Jur. Lauterbach, tit. loc. cond.

c) Vid. A WERNHER. Libr. cit. P. VIII. Obs. 107.

§. XXI.

Conclusio.

Ex praecedentibus apparet, privilegium medici intuitu honorarii solum ex legibus specialibus, ac multis in locis vsu ac praxi esse constitutum, nec ex iure communi deriuari posse. Rite itaque ac legitime in concursu a iudice procedi putarem, si in locis vbi ex legibus prouincialibus, aut ex vsu et consuetudine medico nullum sit tributum privilegium, ad ius commune recurrat, et honorarium medici postponat omnibus creditoribus expressam aut tacitam hypothecam habentibus, aut omnibus quibus ius crediti praecipuum ex legibus fuit concessum. Quod enim nemini inuito ius suum auferri queat, iuris ciuilibus est regula; quae sane laederetur, si iudex solo arbitrio medico tribueret privilegium prae aliis creditoribus, quibus leges concedunt privilegium crediti indubitatum. Quare laudandi sunt Viri fama ac eruditione excellentes, qui medico ex legibus ciuilibus nullam praerogatiuam tribuunt, quibus ego quoque tandiu adstipulor, donec contrarium grauioribus rationibus, quam hucusque factum, fuerit demonstratum. Interim finem meae dissertationi impono. Spero simul atque qua decet obseruantia lectores rogo, vt specimen hoc academicum proprio Marte elaboratum, beneuolenter suscipiant, id quod praemium erit diligentiae maximum.

F I N I S.

G 1

CON-

CONSULTISSIMO AC DOCTISSIMO
CANDIDATO

S. P. D.

P R A E S E S

ERES II saltem medici praemiis digni videantur, quibus ad salutem nostram; neque ad necem vitur; libello tamen TVO, quo iam ad honores TIBI ab illustri iuriscōsultorum ordine decretos paras, privilegium explicas, quo medici fruuntur, vbi haud eum successu aegros curant. Lectu profecto digna sunt, quae proferas atque vtilitate sese inprimis commendant; simul autem documentum amplissimum exhibent singularis iuris scientiae, quam TIBI nostra in academia adquisuisti. Iam dudum mihi admirari licuit incredibilem ardorem, quo legitimis disciplinis operam nauasti, ac singulares progressiones, quas in iis fecisti, quum recitationes meas frequentares neque comite simul in arte ex actis referendi, atque alios labores iudicarios peragendi, nequeminus de iure disputandi TE exerceres: sed iam in publicum prodis, ac fructus, quos tenuisti, TVS ex vigiliis ac laboribus capis vberimos. Lactor ex animo, SVAVISSIME AMICE, quod officium praesidis TVO in conspectu litterario solemnī mihi sis demandatum; neque id recuso, sed libenti animo in me suscipio, vt testis ac spectator sim laudis, quam ex hoc certamine es reportaturus ac simul dignitatem, qua condecoraberis, publice TIBI gratuler. Deus vero optimus maximus TE in posterum saluum ac incolumem praestet, omnia quae suscipies, fortunet, atque ad patrios I. res feliciter TE reducat. IENAE, d. XXIV. Sept. ann. reparat. salutis. C19 10 CC LXXIII.

VI.

VIRO
CLARISSIMO DOCTORANDO

AMICO SVO OPTIMO

S. P. D.

D. HENR. GODOFR. SCHEIDEMANTEL,

P. P. O.

Quinquennio academico, more maiorum feliciter peracto, quae singulari cum diligentia diversarum artium scientiarumque genera laudabiliter didicisti, iamiam publicis scriptis sufficienter demonstras, honoremque dudum tibi debitum consequeris. Fieri alter hoc non posse, statim ab initio facile augurabar. Qui enim indefessam industriam cum moribus bene probeque excolitis coniungit, nunquam inanis discedit a nostra literarum mercatura. Hinc nequeo, quin non solum ex animo tibi gratuler, sed etiam faustissimos atque uberiores fructus, tanquam premia optime promerita ingenue adprecer. Vale mihiq[ue] faue. Scribeb, IENAE d, XXII. Sept. A. O. R. 1713 CCLXXIII.

VIRO PRAENOBILISSIMO
SVMORVM IN IVRE HONORVM
CANDIDATO

DIGNISSIMO

S. P. D.

D. IO. BERN. CHRIST. EICHMANNVS

CVRIAE PROV. SAXON. COMMVNIS ADVOCAT,

Tanto studio litteras et praesertim totius legitimae campum coluisti scientiae ut profecto summam ac virtutis tuae veram laudem ex academia nostra reportes in patriam. Fere singulis eximiae tuae assiduitatis et diligentiae ante aliquot tempus testis fui, ac te ea animi alacritate semper deprehendi in disputando ut iam magna ad-

H

ficiat

facit voluptate. TE, amice optime, ante abitum TVVM summis in
iure honoribus videndi ornatum. Certe fama meritorum TVO-
RVM patriam implet, ac TE cupidissime expectat; Optempera voci
patriae, forsitan ea est vox fortunae. Sicuti id spero ita et opto ut
clementia diuina TE saluum atque incolumem seruet, ac ut me studio-
sissimum TVI ames. Ienae die XXVII. Septemb. A. R. S.

CICID CCLXXXIII.

VIRO
CONSULTISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
HVIVS DISSERTATIONIS AVCTORI
PRAESTANTISSIMO
AMICO SVO AESTVMATISSIMO,

S. D. P.

EHRHARDT. FRIDER. L. B. DE ET IN MANNSBACH
EQV. S. R. I^m IMMED. FRANCON.

OPPONENS.

Dudum iam promerita TIBI nunc deferuntur virtutis ac solertiae
TVAE praemia, summi nempe in iure honores. Absoluisti enim iam,
VIR CONSULTISSIME, quinquennium Studii iuris, et per id tem-
pus regiam inivisti viam, ab initio TIBI non solum indefessae diligen-
tiae regulam, sanctissime observandam, proponens, sed quoque mo-
rum suavitate, humanitate et elegantia caeteros longe superans:
Nunc aggredieris defensionem libelli a TE compositi elegantissimi,
cuius defensionis dexteritati appludent certe omnes, applaudam et
ego; nec in eo adhuc subsisti, sed continuisti apud TE, post supre-
mos in iure honores obtentos, TE praefide aliam longe difficillimam
iuris materiam eruditis ad ventilandum proponere. Gratulor TIBI
itaque ex animo, VIR CONSULTISSIME, de tam praeclare ei ho-
norifice gestis rebus; gratulor patriae de eius, summo honoris fa-
stigio digno. Vale mihique faue. Dab. Ienae IX. Kalend. Octobr.
A. O. R. CICID CC LXXIV.

VIRO
PRAENOBISSIMO NEC NON CONSULTISSIMO

DANIEL. HENR. HASENTIEN

RESPONDENTI

AMICO SVO CARISSIMO

S. P. D.

HENR. DANIEL. WUNDERLICH HAMBURG.

OPPONENS.

Quod, amice perquam dilecte, diu multumque optavi, ut scilicet occasio, qua observantiam TIBI meam summumque erga TE amorem palam testificari possem praeretur tandem, fausto hoc mihi obtigit die, quum TE et virtutis summae et eruditionis laude honoreque ornatum, doctissimum specimen TVAE eximiae diligentiae edere TE parantem, videam. Omittas facio optimas illas dotes quibus nomen benignissimum instruere TE voluit; omittam facio ingenii TVI acumen; omittam facio egregiam TVAM in variis ediscendis artibus cupidinem; silentioque tandem praeterego singularia TVA quae inter omnes constant merita. Hoc vero omittere nequeo, quod TV iam talem TE gesseris virum, ut omnes omnino sciant quod de TE sperare possit alma vrbs, patria TVA. Gratulor igitur omnibus TVIS; gratulor omnibus civibus de no-uo illo quo TV adificies illos honore; gratulor et denique mihi de amico optimo et praesantissimo, de cuius animi integritate, et fide et erga me amore persuasus sum. Quare Deum T. O. M. precibus implorabo quotidianis ut TE atque omnes qui villo aut cognationis aut propinquitatis iure TE attingunt conservet saluos atque incolumes. Omne TIBI felix faustumque sit; nilque nisi gaudia vitae TVAE vestigia sequantur. Mihi si denique aliquid abs TE expetere licet, nil aliud est nisi id, ut in futurum tempus mihi etiam fauceas, TVO que amore TVA que benevolentia me semper dignum iudices. Vale! Dabam lenae d. xxiv. Sept.

MDCCLXXIV.

H 2

36

Ich sah Dich Bester! wie Du die lange Bahn,
Die zu dem goldnen Tempel der Ehenis führt,
Muthig betraust mit dem Entschlusse,
Nicht vor erreichtem Ziel zu ruhen.

Nicht die Beschwerde, vor der nur Feige steht,
Hielt Dich von dieser ruhmvollen That zurück.
Wer wird die Rosenkranze brechen,
Wenn er der Dornen Stachel scheuet?

Für diesen Eifer (Heil Dir mein Säfentien!)
Reicht Dir die Göttinn heute den Lorbeer hin,
Der noch zu Deiner Ehre grünet,
Wann Dein Gebeiß längst Aich und Staub ist.

Wie schwellte mein Herz mir an diesem frohen Tag!
Möchte ich doch immer, Freund! Dich so glücklich sehn!
Auch dann, wann Du des Vaterlandes
Mühn, und bedrängter Waisen Trost bist!

Segen der Gottheit ströme auf Dich herab,
Und mach Dein Leben heiter und Freundenvoll:
So wie dem Wanderer, der der Ruhe
Durch Nachtigallenwälder zueilt!

Hiedurch statte
dem Herrn Doctoranden
seinen redlichsten Glückwunsch ab
Dessen
ergebenster Vetter

M. C. Kroeger,
D. N. B. aus Lübeck.

VIRO

VIRO
CONSULTISSIMO ATQUE DOCTISSIMO
HUIUS DISSERTATIONIS AVCTORI
PRAESTANTISSIMO
AMICO SVO AESTVMATISSIMO

S. P. D.

LVD. SVHL, LVBECENSIS.

S. E. C. SOCIETATVM TENENS. LATINAE ATQUE
TEVTONICAE SODALIS ORDINARIVS.

Vt appareat, quanta apud me sit amicitiae T V A E aestimatio, quae vel locorum, vel temporum distantia tantum abest, vt minuatur, vt potius indies magis magisque crescat, accipias quaeso hanc quaerendum, ex intimo tamen pectore profectam, amoris mei testam. Haud ita pridem, quum esset mihi discedendum, ex Athenis Salanis, nunquam non nostrum utriusque suavissimis, ora mea lacrymis madebant iustis, potissimum quoque idcirco, quod T V A praesente amicitia carere inherer. Nescio enim, quo fato T B I contigerit, vt in T E sit, virtutum illarum omnium, quarum singulis rarissime quidam gaudet, tam amico coniunctio. Quos inter animi candor eximius, optimarum ingenii dotium vsus laudatissimus, integritas vitae, morum elegantia atque cetera omnia quae

H 3

specta:

spectatum virum et probatum omnibus faciunt; in talem ceteros,
qui TEcum viuunt, TVI admirationem rapiunt, ut quicquid de-
trahere anhelent inuidi nonnulli atque inimici homines, (quibus
optimus quisque plurimum abundat) operam perdant, Quos ho-
die carpis assidui per sexennium fere adhibiti laboris, si quis alius,
TV sane mereris. Maeste iam TVA virtute reuertere in Patriam
nobis communem, dulcissimam, quae TE dudum exspectans, non
poterit non de tali eiue laetari, neque vero animum paterno fune-
re nimis contristari sinas, sed laeta fronte occurras, campis quo-
rum aspectu mihi nondum licet frui. Vtinam liceret! Memoriam
vero mei ut nunquam animo TVO excidere patiaris, non est, quod
prece, tanta est mei de TVO arga me singulari fauore persuasio.

Vale! Dabam Lipsiae d. xxiv, Sept.

Errata quaedam primae plagellae dissertationis.

pag. 2. lin. 11. loco *sanzum sunt* lege *sint*. pag. 3. lin. 1. *Decimi*
lege *Decimii*. lin. 12. *collgria* l. *collyria*. lin. 13. *conscienda*
l. *conficienda*. lin. 24. *Nigrii* l. *Nigri*. pag. 5. lin. 10. *ex-*
sistere l. *existere*. pag. 6. lin. 14. *conspirasse* l. *conspirassent*.
pag. 7. lin. 11. *quidem* l. *quidam*. lin. 16. *conueniaz* l. *con-*
uenit.

Einige wenige Beispiele sind beigefügt.

Die ersten beiden Beispiele sind aus dem Jahre 1771, die folgenden drei aus dem Jahre 1772. Die ersten beiden sind aus dem Jahre 1771, die folgenden drei aus dem Jahre 1772.

1771

Jena, Diss.; 1772-74

f
56.

DISSERTATIO INAUGVRALIS

DE
PRIVILEGIO MEDICORVM
CREDITORVM IN CONCVRSV

QVAM
RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DOMINO
CAROLO AVGVSTO
DVCE SAXONIAE, IVLIACI, CLIVIAE MONTIVM,
ANGARIAE ET GVESTPHALIAE RELIQA
EX ILLVSTRIS IVRISCONSVLTORVM ORDINIS
DECRETO

P R A E S I D E
CAROLO FRIDER. WALCHIO

IVR. DOCT. AC PROF. PAND. ORD. SFR. DVVIS SAX. GOTHANI AC
ALTRNEVRG. A CONSILIIIS AVLICIS, CVRIAEE PROVINC. COM.
SCAB. COLLEGII ET IVRISCONS. ORD. ASSES. SOC. LAT. IE.
NENSIS EPHORO ATQVE ALIARVM SOC. LITT. COLLEGA

PRO LICENTIA
SVM MOS IN IVRE HONORES CONSEQVENDI
DIE XXVIII. SEPT. CIO IO CCLXXIV.
PVBLICAE ERVDITORVM DISQVISITIONI SVBMITTIT
A V C T O R
DANIELIS HENR. HASENTIEN
LVBECENSIS.

I E N A E
LITTERIS HELLERIANIS.